

Inhoud

Voorwoord	11
Inleiding	13
<i>Persoonlijheidsproblematiek en beeldende therapie</i>	13
<i>De verbindende kwaliteit van beeldende therapie</i>	14
<i>Het belang van onderzoek naar beeldende therapie</i>	15
<i>In dit boek</i>	16
Hoofdstuk 1	19
Rechtstreekse weg naar diepere gevoelslagen	19
<i>Kwalitatief onderzoek naar de door cliënten beleefde effecten van beeldende therapie in de behandeling van persoonlijkheidsstoornissen</i>	
1.1 Inleiding	19
1.2 Literatuurstudie	20
1.3 Vraagstelling en doelstelling	24
1.4 Onderzoeksmethode	25
<i>Onderzoekstype- en design</i>	25
<i>Locatie</i>	26
<i>Interventie</i>	27
<i>Respondenten</i>	28
1.5 Resultaten	28
1.5.1 Behoeften van cliënten met persoonlijkheidsproblematiek waaraan moet worden voldaan om therapeutische ontwikkeling/ effecten in beeldende therapie mogelijk te maken	29
1.5.2 Omstandigheden met invloed op de therapeutische ontwikkeling/ effecten	29
1.5.3 Door cliënten beleefde effecten van beeldende therapie	30
1.5.4 Overzicht en samenhang tussen de categorieën	35
1.5.5 De beleefde kern van beeldende therapie in vergelijking met verbale therapie	36

1.6	Conclusie: kerncategorieën van effecten in een samenhangend model	39
	<i>Gewaarwording</i>	39
	<i>Persoonlijke integratie</i>	40
	<i>Emotie-/impulsregulatie</i>	42
	<i>Gedragsverandering</i>	44
	<i>Mentalisering en inzicht</i>	44
1.7	Discussie	45
	<i>Via beeldende therapie in contact met gevoelens en ervaring</i>	45
	<i>Terugkoppeling naar onderzoeksliteratuur</i>	46
	<i>Analoge processen in het beeldende medium</i>	47
	<i>Aanbevelingen voor de praktijk</i>	48
	Samenvatting Hoofdstuk 1	49
	Bronnen	50

Hoofdstuk 2

Categorieën van beleefde effecten van beeldende therapie **55** **Een uitgebreide beschrijving op basis van de ervaringen van cliënten**

2.1	Basisbehoeften van de cliënt als voorwaarde voor verdere therapeutische ontwikkeling	56
2.1.1	Behoeftte aan veiligheid	57
	<i>Behoeftte om gezien te worden/serieus genomen te worden</i>	57
	<i>Behoeftte aan veiligheid in de groep</i>	58
	<i>Behoeftte aan vertrouwen in de therapeut</i>	59
	<i>Behoeftte aan veiligheid in de fysieke omgeving</i>	61
	<i>Behoeftte aan veiligheid van individueel contact</i>	63
2.1.2	Behoeftte aan structuur	64
2.1.3	Behoeftte aan vrijheid	66
	Samenvatting paragraaf 2.1	70
	Conclusie paragraaf 2.1	73
2.2.	Omstandigheden met invloed op de therapeutische ontwikkeling	74
2.2.1	Grondhouding therapeut	74
	<i>Oordeelvrij</i>	75
	<i>Ruimtebiedend</i>	77
	<i>Structuurbiedend</i>	78
	<i>Vertrouwen gevend</i>	79
	<i>Beschikbaarheid</i>	80
	<i>Feedback</i>	81
	<i>Aandacht/betrokkenheid</i>	82
2.2.2	Werkvormen/technieken	84
	<i>Voor- en afkeuren van de cliënt qua werkvormen/technieken</i>	84
	<i>Helpende werkvormen/technieken</i>	85

2.2.3 Omstandigheid van de startattitude/motivatie vooraf	88
<i>Stimulerende startattitude</i>	88
<i>Remmende startattitude</i>	90
2.2.4 Letterlijke ruimtelijke omstandigheden	94
2.2.5 Tijdsomstandigheden	97
2.2.6 De groep als omstandigheid met invloed	99
<i>De groep als stimulerende omstandigheid</i>	99
<i>De groep als remmende omstandigheid</i>	100
Samenvatting paragraaf 2.2	101
Conclusie paragraaf 2.2	104
2.3. Beleefde effecten van de beeldende therapie	105
2.3.1 Effecten met betrekking tot gewaarwording (en aangaan van de ervaring)	107
<i>Ontdekken/uitproberen van materiaal en mogelijkheden</i>	107
<i>Ontdekken keuzes en bewustwording van eigenheid</i>	111
<i>Materiaalbeleving; contact met materiaal</i>	112
<i>Kleurbeleving</i>	120
<i>Gevoelsbeleving; contact met eigen gevoel</i>	122
<i>Beleving van het moment</i>	128
<i>Gewaarwording van lichaam/lichamelijke signalen</i>	133
2.3.2 Effecten met betrekking tot exploratie gevoelens	135
<i>Eigen beleving terugzien in beelden/vormgeving</i>	136
<i>Uitleven/beleven van emoties/gevoelens en daar richting aan geven</i>	139
<i>Gevoelens verkennen, herkennen en erkennen</i>	143
<i>Uitbeelding gevoelens verleden en heden</i>	145
2.3.3 Effecten met betrekking tot zelfexpressie	151
<i>Uitdrukken/uitbeelden persoonlijke thema's/eigen binnenwereld</i>	152
<i>Uitdrukken/uitbeelden identiteit/zelfbeeld</i>	162
2.3.4 Effecten met betrekking tot differentiatie gevoelens/ gedachten/gedrag	173
<i>Differentiatie van gevoelens en gedachten</i>	174
<i>Differentiatie van eigen patronen</i>	177
<i>Differentiatie van innerlijke conflicten/thema's</i>	182
2.3.5 Effecten met betrekking tot emotie- en impulsregulatie en gedragsverandering	184
<i>Emotie- en impulsregulatie</i>	185
<i>Ander gedrag toepassen in de omgang met zichzelf</i>	189
<i>Verankering van gevoelens/ervaringen van de beeldende therapie</i>	191
2.3.6 Effecten met betrekking tot sociaal functioneren	195
<i>Contact aangaan met anderen</i>	196
<i>Samenwerken/interactie</i>	199
<i>Omgaan met sociale conflicten</i>	204

<i>Herkenning/steun</i>	206
<i>Feedback geven/ontvangen</i>	206
2.3.7 Effecten met betrekking tot mentaliseren/reflecteren/beschouwen	208
<i>Woorden geven aan de ervaringen in beeldende therapie</i>	208
<i>Overstijgende gedachtevorming, inzicht in/reflectie op eigen patronen op intrapsychisch niveau</i>	214
<i>Overstijgende gedachtevorming, inzicht in/reflectie op eigen patronen in relatie tot anderen</i>	220
<i>Benoemen van en verbindende conclusies trekken over het eigen proces/gegeneraliseerd zelfinzicht</i>	224
Samenvatting paragraaf 2.3	228
Conclusie paragraaf 2.3	237
2.4. Beleefde kern van beeldende therapie in vergelijking met verbale therapie	240
2.4.1 Beleefde kern van beeldende therapie	240
2.4.2 Beeldende therapie in vergelijking met verbale therapie-verschilpunten	246
2.4.3 Beeldende therapie in vergelijking met verbale therapie-aansluitingspunten	252
Samenvatting paragraaf 2.4	255
Conclusie paragraaf 2.4	258

Hoofdstuk 3

Beeldende therapie en persoonlijkheidsstoornissen... werkt het? 259

Een kwantitatief onderzoek naar effecten van beeldende therapie in de behandeling van persoonlijkheidsstoornissen en de introductie van een specifieke beeldende therapie vragenlijst (de BTV-PS b/c)

3.1 Inleiding	259
3.2 Literatuurstudie	259
3.3 Vraagstelling en doelstelling	263
3.4 Onderzoeksmethode	264
<i>Onderzoekstype en -design</i>	264
<i>Locatie & interventie</i>	265
<i>Deelnemers</i>	265
3.5 Dataverzameling	265
3.6 Statistische analyse	269
3.7 Resultaten	269
3.7.1 Demografische kenmerken van de onderzochte groep	269
3.7.2 Data-analyse vragenlijsten	271
OQ45	271

AAQ-II	272
SMI	272
BTV-PS b/c	273
3.8 Discussie en conclusie; belangrijkste bevindingen	279
3.9 Slotwoord	285
Samenvatting Hoofdstuk 3	286
Bronnen	287
Hoofdstuk 4	
Beeldende therapie vragenlijst voor persoonlijkheids- problematiek cluster b/c (BTV-PS b/c)	289
<i>Gebruik en score</i>	
4.1 Inleiding	289
<i>Ontwikkeling</i>	289
4.2 Stellingen over kerncategorieën van effecten en voorwaarden; item 1 tot en met 40, 7 subschalen	290
<i>Score</i>	291
4.3 Overige vragen; items 41 tot en met 55	292
<i>Vragen naar de mate waarin men baat had bij beeldende therapie; item 41 tot en met 44</i>	292
<i>Vraag naar geraakte behandeldoelen; item 45 tot en met 53</i>	292
<i>Vragen naar de vorm van de beeldende therapie; item 54 en 55</i>	293
4.4 Het invullen van de BTV-PS b/c	293
4.5 Het scoren van de BTV-PS b/c	293
4.6 Mogelijkheden en beperkingen	293
Bijlage: Beeldende therapie vragenlijst PS b/c	294
Met dank aan	301
Over de auteur	303
Bronnen	304